

PEST, csütörtök, június 6-án, 1861.

I. évfolyam.

23-ik szám.

MAGYAR IZRAELITA.

Előfizetési feltételek:

Pesten házhoz hordással, v. vidékre bérmentesen megküldve:

Félévre 3 fit o. ért.
Egész évre 6 " "

Előfizethetni a szerkesztőség s minden cs. k. postahivatal, s minden könyvkereskedőnél.

Hirdetmények ára:

2 hasábu petit sorért, egyszeri hirdetéssel
10 kr., többszöri hirdetéssel 7 kr.
osztr. értékben.

Megjelenik minden **csütörtökön.**

Felelős szerkesztő s kiadó-tulajdonos:

Dr. ROKONSTEIN LIPÓT,

R A B B I.

(Szerkesztői iroda: Roubach-utca 1. sz. 1. emelet.)

PEST, 1861.

NYOMATOTT IDŐSB POLDINI EDE ÉS NOSÉDA GYULÁNÁL, papnöveldetér 7. sz.

Beküldetett.

Bátorkodunk a tisztelt szerkesztőséget a végre felkérni, hogy következő sorainkat, melyeknek igazságáért kezeskedünk, becses lapjába felvennie, hogy lássa a világ — kik ellenségei a zsidónak, és mily nemtelen módon cselekesznek, csak hogy ellenök ellenszenvet — sőt gyűlöletet gerjesszenek a különben valódi nagy szívélyességű nép közt.

Itt Erdőtelken, egy heves megyei faluban békességben élők világunkat, zsidók s keresztények együtt, miglen egy ide szakatt tanítósegéd, ki kis lelkében nagy zsidógyűlöletet táplál, oly verseket a tanoncainak könyvnélkültanulás végett, melyekben a következő passzus is fordul elő:

„Egyél zsidó mannat, retket, foghagymát,
Tartsd meg zsidó rühes Mózes szokását.“ — Továbbá:
„Éljen pajtás, ki e nótát danolja,
Egy sem magyar, ki a jordánt pártolja“

Mi a plébánosnál voltunk, igazságot keresendők, de a tisztelendő ur többet nem véle igérendőnek, minthogy — majd eltiltja.

Persze ez nekünk nem igen lehete elég, és mi a falu előljáróságához folyamodánk, de mely igazságszeretetének dacára e körülmények közt nem igen tehete semmit.

Mi tehát — Tek. Biró Albert szolgabíró urhoz folyamodnak, ki is azonnal helybe jöve, — és legeleve a kis mesterre azon ítéletet mondá, hogy 4 hét multával távoznia kell azon helyről, hol ily nemtelen, rút tettel vélte magát dicsőíteni.

Midőn tehát hálánkat igazi igazságszerető, erélyes szolgabíró urnak kifejezzük — és egyzersmind igazságszeretetétől reméljük, hogy érintett mester minőségbeni izgatót a 4 hét után szorosb számadás alá is fog még vétetni, e lázítás és felekezetek közt surlódásokat gerjesztő botrány bűnének méltán tekintvén, nem általjuk kimondani csodánkat, hogy a fentérintett plébános ur nem csak hogy a dolog milétét vizsgálta s jó eleve gátolta volna, sőt későbbben az ily rút egyénnek pártfogójául is előállott s ennek védelmére erélyesen el is járt, holott szerény véleményünk szerint, füladata lenne a keresztény felebaráti szeretetet tanítani, hazafiasságot terjeszteni s a testvéri egyetértést előmozdítani és szilárdítani.

Hogy Mózesre, ki által adatott Isten nevében azon Biblia, mely a keresztény vallásoknak is alapja, ne mondja ily nemtelen egyén, hogy „r ü h e s“, s ne pártolja egy katolikus lelkész, ha egy Telekit, Deákot, Tiszát, Trefortot, Széchenyit, Podmaniczkyt, Vadnayt tán nevezne „Nemmagya“ rnak szemtelen egyéniségecske.

A tájékbeli zsidók.

MAGYAR IZRAELITA.

P e s t, június 4-én 1861.

(Z—y.) A „Györi Közlöny“ 44-dik számában a lap derék szerkesztőjétől magától aláírt egy nagyobb cikket kelle olvasnunk, mely bennünket részint örvendeztetett, de részint nagyon is megsomorított. Örvendeztetett, mert Szilvásy ur benne igazságát kimutatja — valamint érdekét is, melylyel a györi izr. község és általában a zsidóság dolga irányában viseltetik; szomorított pedig, mert fájdalom, említett szerkesztő ur minden látszó jóakarata mellett sem nyilatkozathatott örvendeztetőt lakvárosa izraelitáiról, — sőt kényszerítve volt, azon kifejezéssel élni, hogy a györi izraelita község azon módon, melylyel eljár, nem a hazának hanem Groszoes-terreichnak nevel polgárokat.

Azonkívül épen kapjuk a jövő számban megjelenendő györi levelet.

Mindezek után szívesen, de komolyan felszólítjuk a tudtunkkal Györött bizonynyal szép számmal levő jó izraelita hazafiakat,

hogy ne engedjék magukat oly közönbösségnek és erélytelenségnek át, mint a melylyel működtek, vagyis inkább tétlenkedtek eddiglen, hanem keljenek föl, és az igazság s honszeretet öntudata által bátorítva, törjék élet minden idegen, reakcionáris működésnek, nehogy maguknak — sőt az egész zsidómagyarságnak pótolhatlan kárt okozzanak, a keresztény testvérek megvetését, vagy talán, Isten ments, még gyűlöletét magokra vonván. „Ha élni akarsz, tégy.“ Soha tétlenségből örvendetes tény nem fejlődött, nem is fejlődhetik, legjobban bizonyítható példáját láthatni — Györött.

Nem elég, örömmel kísérni nagyjaink gyönyörű kifakadásait jogegyenlőségünk mellett — és azután dagadt mellre ütve, mondani: lám én hazafias vagyok — és az egyenjogositást megérdemlem. Egyenjogositatok magatok közt is a hazai elemet, hol számos tagjai községteknek nem rég bevándoroltak, tehát az idegent még nem igen hagyhatók.

Zsidó sajtónk és értelmiségünk küzdelme Magyarhonban.

... Nem! A magyar Izrael nem maradhat pangásban.

A magyar Izrael magát mindeddig a korviszonyok felfogásában józanság által tüntette ki.

A magyar Izrael több ízben tanubizonyságot adott arról, hogy a korszellem igazságos követeléseinek fáradhatlanul megfelelni akar.

A magyar Izrael a sajtó fontosságának, mely az egyedüli segédszer azon álláspont elérésére, melyet Európa egyéb népei s nemzetségei a társadalmi — erkölcsös haladást illetőleg már régóta elfoglalnak, az illő elismeréssel adózni fog, ennek méltatásával sokáig nem késedelmezendik.

A magyar Izrael láttára az ujkor törekvéseinek, hol nemzetek s valláságazatok anyagi és erkölcsi erőmegfeszítéssel a világot életképességükről jogszerű módon meggyőzni fáradoznak, nem fogja kezeit henyén összetenni.

Bár vélekedjenek is némelyek, hogy miféleképpen hatásköre szerint nincs hivatása, szavát a nyilvánosságba kihangoztatni; de a mennyiben minden lételnek joga van, azon jajgatás és örömjaj irányában nem különbös lenni, melyek a rög színhelyét eltöltik, a hol izeg mozog: remélhetőleg nem fogják egyikünknek vagy másikunknak balul venni, ha szívének vágyódását követi, midőn azt, miről meggyőződött, hogy a közjólétet csak előmozdithatja, magában elfojtani nem akarja.

Legelé is tartunk saját hazánkban: Magyarországon szoros szemlét a fölött, *mikép* van itt a nempolitikai sajtó a nemzsidó társaságban elintézve, *mikép* működik, *mikép* segítetik elő, *mikép* méltányoltatik, hogy legjobb szándékkal és lelkiismerettel megítélhessük, *mikép* és *mely* szellemtől vezéreltetik a zsidó sajtó, *mely* akadályokon kell magát keresztül küzdenie, és *mely* részvétnek örvend.

Honunkban a csaknem minden meglevő erők közös összemunkálása által nem igen hosszú évsor alatt bámulatos sok közhaszonra való létesült — a sajtó által. A nemzet társalgási nyelve, kötetlen s kötött beszédű irodalma, alsóbb s felsőbb tudományos intézetei, szépművészeti vállalatai, ipara s ke-

reskedelme, közlekedési eszközei stb. felvirágzásban vannak — a sajtó által.

Mint egy országban sem, Magyarhonban a közrendű s fő-nemesség nagyobb része az írói pályát nem veti meg, sőt maga is követi.

A nép érzi s felfogja szükségességét az erkölcsös s tudományos haladásnak; a nép érzi s felfogja szükségességét társadalmi viszonyai nemesítésének; a nép érzi s felfogja szükségességét nemzeti becsülete megőrzésének s gyarapításának. Ezt tanusítja az áldozatteljes gondosság, melylyel alsó s felső tanodái iránt viseltetik; ezt tanusítják a szeretet, elismerés és tisztelet nagyszámu művei, miket fáradhatlanul emlékére a már elhunyt, valamint felbuzdítására a még életben levő nagyjainak létesít; ezt tanusítja a valóban nagyszerű s nagylelkű gyámolítás, melylyel napi irodalmán segél. Nincs magyar napi-lap, nincs magyar heti vagy havi irat, szóval: nincs irodalmi, magyar szellemtől átlengett vállalat, mely érdem szerint meleg részvétnek a nép részéről nem örvendene.

És miért?

Mert egyedül maga a sajtó által adathatik ösztön mind annak véghezvitelére, mi a nemzetet erkölcsösíteni, dicsőségét s boldogságát biztosítani képes, s ezt belátják.

Magyarhonunkban négy év óta következő zsidó szellemet tanusító időszakok iratok a polgárosító korszellemparancsának köszönik lételőket: „Ben Chananja“ Szegeden, „Carmel, All. Illustr. Judenzeitung“, „Magyar Izraelita“ Pesten. Ha mindegyiknek magában elkülönözött irányzata vagyon is: mindnyájan egy célra törekszenek: a magyar zsidóban a vallásos öntudatot, mely hanyatlóban vagyon, nemesítve fölfőleleveníteni és maradandóvá tenni; — a magyar zsidónak egy törvényes és szabályzott állami élet kellékeit elevente lelke elé vezetni, és neki e kellékek kielégítésére megkivántató legbebizonyultabb eszközöket ajánlani; — a magyar zsidó kedélyébe egy erkölcsi világrrend iránti érzelmekeket elpusztíthatlanul oltani, hogy így Istene, hazája s családköre előtt az elszánt hitharcos, a haláltól nem irtázó hazafi s az önfeláldozásra képes atya méltóságával megjelenhessék.

De ki tudná mind azon akadályokat előszorolni, miket ezen időszakok iratoknak legyőzniök

kell, hogy a hitnek tántoríthatlan sziveket nevelni, a hazának hű karókat edzeni, a családkörnek erkölcsös és azért erős támaszt állapítani képesek legyenek?

„Ben Chananja“ szerkesztője kénytelen azt, mit ő mint lelkiész nagy fáradalommal keres, lapjának fenntartására feláldozni.

Az „Allgem. Illustr. Judenzeitung“ kénytelen vala, a „Carmelle“ egybeolvadásra lépni, hogy a halál-angyal martalékává ne váljék.

És ki tudja az áldozatok titkait felföldözni, miket a „Magyar Izraelita“ vállalkozója szellemi gyermekének hoz?

Magyar izraeliták! Születésetek s neveléseteknél fogva ti közönbösök nem vagytok legjobbjaitok törekvései iránt, de igenis közönbösökké téve vagytok azok által, kiknek érdekében fekszik, hogy ti a polgárisodás fénykorában erkölestelenedve legyetek.

Magyar izraeliták! A jelen a jövő történelmének szövője. A történelem az emberiség birája. — Micsoda ítéletet olvasandnak majdan gyermekeitek s unokáitok felőletek a történelem elpusztíthatatlan lapjaiban?

Nem rettegtek ti utódaitok kárhoztatási ítéletétől, mely siraitok fölött bosszuszellelem gyanánt eldörgend?

Magyar izraeliták! Értelmiségtek, rabbik, tanítók, írók, orvosok, művészek, jegyzők stb. megvetéssel lemondnak a földi örömeikről, nekik a nélkülözés nem fájdalom, midőn bizonyosak lehetnek a felől, hogy benneteket oly helyzetbe hozhatnának, mely Isten, a haza és a világ előtt erkölcsileg felvilágosodottnak, polgári erényeken alapulónak tetszessék. De ez értelmiségteket, ha tetteleg nem gyámolítjátok, a bü főlemésztendi, ti szellemi romlottságba jutandatok — és elleneitek rajtatok győzelmeskedendnek, mondván: „Ime ők avval dícseszenek, hogy az egyetlenegy Isten eszméjének vivői, de a thora magyarázóinak parancsát: „Ugy mint Istent, féljétek azokat, kik benneteket tanítanak“ nem követik.“

Bauer Márkfi Lőrinc.

A zsidók az Isten-egység eszméjének zászlócai.

I.

Háromszoros rejtvény adatott fel megfejtés végett az emberiségnek: az első oda iratott a mennyezetre, mely ott kékel fölöttünk — és azon tündöklő tiztekére, a nap arany csillagára, mely szeretet s örömmel árasztja el e világ sublunaris lakóit, úgy mint az éj csillaghimzetes pallástjára, eltöltvén az emberi szűt titokteljes félelem és halk rettegéssel. A második a föld, a mi planetánk hátára bélyegeztetik; télen merevült tetem, felébred tavaszunkint mint mosolygó gyermek, és — ha a fejlődés törvényének lépeszétét bejárta és nemző s termékeny öléből új meg új gyümölcseivel megkínált, fáradtan és erejefogyottan süllyed vissza ismét a tetszenyészet sirjába, hogy újból megkezdje megint az elébe jelölt körutat. És a rejtvények harmadika oda van írva az ember lelkébe: ez azon műhely, melyben a munkának egy pernyi szünete sincsen, ezek a gondolkodások, akaratok, kívánalmak, a szeretet, remények és rettegések munkái. Ezen minduntalan hullámzó, nyugodni nem tudó tenger az ő mélységeivel és kikutathatlanságával, ezen feneketlenség az ő bonyodalmaival, ellentéteivel a rejtvények és titkok nehézbike.

Megoldásához mohón fogtak ugyan az emberiség szellemlősei: fáradoztak a roppant feladás után; de ismeretök látkörének terjedtével nőttön növe nagyobbodott csodálkozásuk bámulásuk; fűr késztek, nyomoztak — de ama rejtvények megoldása mai napiglan sem sikerült. Innen magyarázható az istenségi eszméhez ama tévutakon való juthatása az egyesek és nemzeteknek

Mert a teremtőről való alaposabb ismeret csak a teremtéséből folyhat ki, valamint az istenségi eszme azon kulcsnak tekinthető, mely előtt feltárlanak ama rejtvények kapui. Hiszen hogy az isteni eszme benned mintegy magából terjessze méreteit és hogy minél kimerítőbben fejlődjék lelkedben, csakugy kellene lapozni tudnod a természet gazdag tartalmu könyvét, ismerned a föld gyomrának minden titkait; értened a csillagok rejtvényes nyelvét átlátnod egy futó pillanattal az életművek szervezeteinek szövedéket; az ő kezdetöket végleteikkel

egyetlen egy gondolatba összeszorítani. És tudnod kellene bepillantani a lélek sötét mélyébe, a szív titkos rejtekeibe; kiszámítani az egyes indulatokból alakuló akaratot; kimérni a mozdulatokban nyilatkozó erőt, nem csupán egyeseknél, de egyetemileg is — és végtére tudomásul kellene vened az emberi nem összes eseményeit az ő szenvedései és örömeivel, óhajai és szükségével; nagy horderejű hatásokat szülő minden okaival egyetemesen. Mindezeket túltörni kell gyarló felfogásodnak, hogy szemléletileg juthass az istenegység magas eszméje birtokába; mert minő fogalmaid van a mesterről, kinek műveit még nem ismered?! Hiszen a midőn már a munkálatot megértheted is, következik-e még ebből, hogy az alkotóról való fogalmaid hiány nélküli?! Mert sem egyesei sem összlete az ő teremtményeinek korántsem fejezik még ki az ő lényének valóját.

De ha ellenkezőleg csak némi megközelítő ismereteket szerzesz magadnak a teremtményekről, már aránylagos tudomásához jutottál egyszermind az istenség eszméjének. Lidérceket vesz tűzbe az, ki azon magas eszméket nem a teremtés dús forrásaiból meríté. . . Az istenség eszméje kifejtésének nehézségeiből magyarázhatók az ebbeli küzdelmek, kihágások és bonyolódások; tekintsük bár a nemzetek vallási vagy bölcséleti fejlődését.

Dr. J ó s e f f y.

Iskolai és nevelési ügy.

*Hány tan-óra tartassék az izraelita tnnodákban?
6, 7 avagy 8?*

Minden tapasztalt és művelt tanférfiu e sorok olvasásánál kérdezni fogja: hogyan mertem ily fontos kérdést és tárgyat bonckésem alá venni; holott a községekben már e tárgyról sokat értekeztek és tanácskoztak, anélkül — hogy határozott eredményt szült volna. Nem tagadhatom ugyan, hogy egy kis félelemmel ne fogtam volna e sorok irásához, mivel e tárgy megbirálására sokkal tapasztaltabb és öregebb szakértő egyén kívántatik meg, mintsem én vagyok. De következő két ok bátorított: 1) is, tanácskoztak ugyan e tárgy felől községi tagok, de nem tanítók; 2) én is akarom cse-

kély véleményemet e tárgyban a t. szakértőknek előterjeszteni, és ők ítéljenek felett.

Látjuk, hogy mostan, minekután a kényszer megszűnt, s a községeknek autonomiát adtak, némelyek ezt félreértik, és iskoláikat felosztatják; meglehet — hogy az autonomiát jobban fel nem fogják, vagy felfogni nem akarják. A volt tandrendszer 5 tan-órát naponként és egy egész szünnapot hetenként rendelt; habár a községek a „hozzá ne tégy — belőle ne végy“ parancsról készakarva megfélekedtek és a tanítónak 6 órát adtak és az egész szünnapot félre vonták össze.

De a községek már mostan 7 sőt 8 tan-órát kívánnak, minthogy a h a t o t követelik. Már mostan nézzük, kevés-e 6 tan-óra a g y e r m e k n e k? És 7 vagy 8 nem sok-e, valamint a gyermeknek ugy a tanítónak is, és célszerű-e az iskolának?

A néptanodában tanitassék: irás, olvasás, magyar és német, nyelvtannal összekapcsolva, hittan, számtan, biblia és héber grammatika, bibliai történelem és földrajz. Naponkénti 6 tan-órával és hetenkénti fél napi szünettel, tesz 32 tan-órát hetenként. Ezekből fordítunk:

10 órát a héber tárgyra,
1 „ „ bibliai történelemre,
2 „ „ hittanra,
8 „ „ magyarra,
2 „ „ földrajzra,
3 „ „ számtanra,
4 „ „ németre,
2 „ „ írásra.

Véleményem szerint 32 órában kielégítendő tanulhatnak a tanoncok — és idejük is marad még a játékra, földadványok készítésére, leckék és még más tárgyak tanulására is. A tanítónak is marad még idő magántanításra, melyre okvetlenül szüksége van, minthogy 400 frttal — melylyel a tanítók általában díjaztatnak, csak kevés község díjaz 500 frttal — és evvel is alig fedezheti a családapa szükségait, meg nem élhet; — önképzésre is fordíthat még valami időt.

Ily módon 6 tan-órával megelégedhetnének. De miképen állunk 7 vagy 8 tan-órával? Ha a gyerekek természetét figyelmes szemmel kísérjük, észrevehetjük és tapasztaljuk, hogy általában mindnyájan mindinkább szeretnek játszani, könnyűségekkel foglalkozni, mintsem valami ke-

moly tárgygyal bajlódni, — és ritka kivétel az, ha a 8 és 13 éves kor közti gyermekek közül egyes találnak, a ki tanulandó tárgyaival mindig teljes akarattal és komolyan foglalkozik. Az iskolát, melybe záratik, jóformán fegyháznak tartja — és örül, ha hátat fordíthat neki, hogy szülői körébe visszatérhessen, vagy a mezőre játszani kifuthasson. —

Főkötelességünk tehát, hogy az iskolát kedvenc helynek alakítsuk át, hogy a tantárgyaknál a szükségést a kellemmel, a hasznost a kedvessel összevonjuk és elébe terjesszük; főképen ne időzzünk soká egy tárgynál; mert a gyermek a változást, a sokfélélet szereti, valamint a megunót. Hisz a folytonos egyszerűséget ez sem szereti, megunja; hát még a gyermek, a ki magát erőltetni nem akarja, és komoly tárgygyal foglalkozni nem szeret. Már mostan, ha egy huzamban 4 óráig tartjuk az iskolában, sokalja és megunja; ennél fogva a tantárgyakra nem figyel, szórakozott, mert számlálja a perceket, mikor szabadulhat már egyszer ki. Ily módon tanulhat a gyermek valamit, lehet-e a tanulásnak eredménye? Bizony kevés vagy semmi!

De a mostani gyermekek, a szülők kívánsága szerint, nemesak az elemi tantárgyakat, hanem még rajzolni, zenézni és franciául is tanuljanak; hisz a korszellemmel egyenlő lépést akarnak tartani! Már most — ha a napot 14 órára számoljuk, ugymint 6 óra reggeltől egészen 8 óra estig; 7 órát az iskolában tölt; 2 órát más tárgyakra, tehát 9 órára más egyénektől igénybe vétetik. — A fölöltözésre, imára, reggelizés- és ebédre az iskolába menni és onnét jönni 3 óra szükséges; 1 órát hagynunk kell a gyermeknek pihenésre és játszásra, mert mégis csak gyermek; marad tehát neki egy óra leckéje tanulására és föladványa készítésére. És elég ez az egy óra — hogy mindent helyesen és jól végezzen? Bizony nem! És mi a következménye? A gyermek a tanítótól megbüntettetik, és — méltatlanul. És a tanítónak engedni nem szabad; mert a szükséges a kellemesnek, a hasznos a szépnek kénytelen helyt engedni.

Tanulhat-e a gyermek ily módon, vagy csak kielégítően tudhat-e valamit? Bizony nem! Ha mégis találunk egy tanoncot, ki a tanult tárgyakat kellően fölfogta, a kérdezetre kielégítően fe-

lelni tud, bizonyosan szegény szülők gyermek ez; minthogy csak ennek marad még idő az iskolatárgyakat megtanulni, mert a lehetősb szülő gyermekének csak egy órája van saját tanulásához. És sajnos, hogy ezek meg nem fontolják, hogy ökmagok az oka, ha gyermekeik előmenetelt nem tesznek.

És a tanítóval mi történik? Persze őt okozzák, hogy hanyag, nem fordít elegendő szorgalmat; sőt talán az iskolából ki is teszik, de evvel még sinesen a bajon segítve. És az iskola? Hátrál, tekintélyét veszti, süllyed; de süllyednie is kell az ily rendszernél, míg egészen elenyézik.

Ebből elegendően kiviláglik, hogy már naponkénti 7 tan-óra kártékony, valamint a gyermek ugy a tanító- és iskolára nézve, minél inkább 8. Ha a községek 7 vagy 8 tan-órát követelnek naponként, iskoláink rövid idő mulván még rosszabbak lesznek a boldogult Chédereknél, mert ezekből a 13 éves gyermek legalább a szükséges héber tárgyakkal kellően ellátva lépett ki, minthogy más tárgyakat tanulnia nem kellett; holott mostan a gyermeknek 10—12 tárgyat tanulnia kell, és ideje ninesen rájá, ennél fogva egyben sem lehet elegendően jártas. Talán némelyik a t. olvasókl közül pártoskodással terhelni fog, minthogy én is tanító vagyok, de türelmét kikérem, fontolja meg a mondottakat — terjessze elő szakavatott és művelt tanférfiuknak „és ezek itéljenek kettőnk között.“ — Isten velünk!

Klein Salamon,
a veszprémi izr. tanodában tanító.

Bácskából.

Édes hazánk közelismert barátságos és vendégszerető földjét beutazván, Bácska derült ege alatt, a különféle nemzetfelekezetek valóságos poliglottjának testvériesen össze olvasztó üde légét egy pár héten által beszíván, lehetlen hitsorsosinkat illető örvendetes tapasztalatimat a „M. izr.“ nyájas olvasó közönségével meg nem ismertetném. Bámulatos a korszellem minden parányi átható, felszerkentő és üdvárasztó működése! Menyi üdvös és hasznos metamorfozison nem mentünk át

pár év lefolyta alatt! — Majdnem megfoghatlan, hogy a legkigondolhatóbb rossz is nagy horderejű jót képes előmozdítani. — A szomorú viszemlékezetű multnak sanyarából mennyi üdvös és korszerű keletkezett. Az alkotmányos élet mozgalmi, bár áthatva a társadalom minden rétegeit — sehol sem oly szembetűnők, oly örvendetesen meglepők, de egyszersmind sehol sem oly természetesek, mint szeretett hitfeleinknél. Ama minket leginkább üldözőbe vett gyászos kormányzati rendszer siralomágyából egy, nem képzelhetett viritó, élettéljes és a legtávolabb jövőig érendő erős gyököt vert életfa csirádzott ki.

Örvendetes és lelket tápláló látvány volt előttem — s valóban kedvesen meglepő szemle volt az, a midőn e hó elején elhagyván hazánk fővárosát éppen egy szombat napon érkezvén meg Bajára s egy jó csoport magyar öltönyű urakat pillanték meg távolról. El nem rejthetém örömtől dagadó keblem ömlengő édes érzeményeit.

Tagadhatlan, hogy első pillanatra az ember ruházatjáról ítélte meg, micsoda nemzethez tartozik; de kétszeresen dobogott szívem örömeben, a midőn közeledvén, a jó csoport magyarokban csupa ösmérős zsidókra akadtam. — Ilyen az idő, a korszellem és az észigényeinek teremtett metamorfozisa. Ön-kénytelen azon gondolat bontakozott keblemről: mily szép vagy te Izrael, hazád s nemzetiséged öltözetében! mily szépen s dicsőn fejlődik benned korunk igénye — és mi volnál már te e hazában, ha — el nem tántorítottatva a fondorlattól ezt már régen követted volna! No ne nem bennünk rejlik a hiba. Hazánk történelmét kell tudnunk, ösmernünk Kazinczy életét, hogy tudjuk az ok — hol keresendő. Fényes nemzeti ruházatjuknak tökéletesen megfelel a bájhangzatu hazai nyelv, melyet mindmegannyian tökéletesen tudnak, s személyesen szerzett meggyőződés után mondhatom. miszerint mind a nyelvet, mind a ruhát a hazai ügyek iránti lángoló érzelmük felülhaladja. Sok ily lelkes izr. községet óhajtok én hazámban látni. Bár elég alkalmunk van Pesten, a nemzetiséghez ragaszkodást a templomban is tapasztalni, még is

— mondhatom — ájtatosságot gerjesztő érzelmeket költött fel bennem, látván annyi derék magyar embert, a minden dicséretet és tiszteletet érdemlő Mannheim tanító által leírt templomba csődülni.

No de nem is vártam én mást mint dicsélyest, korszerűt és igazi magyaros eljárást az én kedves bácskai hitrokonimtól — és ez az oka, hogy kértem tiszt. szerk. urat nevémet anyamegyém nevével megkeresztelni, mert tudom — hogy csak dicséretet aratok vele. Mannheim tanító ur fáradhatlan szorgalmának szép gyümölcse, az általa szerzett izr. magyar imakönyv pár nap múlva sajtó alól kijön. Ösmervén szerzőt, művét előre is bátran merem mint remeket ajánlani. Felserdülő hitfeleink csak is ily művelt lelkes magyar izr. Mentorok által lehetnek a haza minden igényeinek megfelelő hű polgáraivá. Lehetetlen meg nem említnem ama rám nézve feledhetlen kedves találkozásomat Basné asszony-sággal, kiről lelkiismeretesen mondhatom, hogy nem csak a kitünő ritka magyar házi-asszonymnak mintaképe, de különösen a hazai mozgalmak, a nemzetiségi érzelmek és irodalmunk lelkes pártfogója. — Sokáig éljen!!

Levelém zártával engedelmet kérek t. szerk. urtól, jövőben Szabadkáról, tartandván ott hitfeleink közt fejlődő érzelmekről szemlét, ily kis tudósítást adni. Nem kétlem, hogy onnan is csupa örvendetes hírt hozand *) szerk. ur leghűbb barátja:

B á c s k a i.

Levelezések.

M o s o n y, május 24-én 1861.

Főtisztelendő szerkesztő ur!

Körülbelül 50 családból álló községünk állapotáról sem lesz igen érdektelen némi tudósítást köztudomásra bocsítani, már azért is, hogy azon községeknek, melyek autonómiai jogukat balul felfogják, mintául szolgáljon — mily sokra visz az egyetértés s mily gyönyörű, ha testvérek egymásnak segédkezet nyújtanak.

*) Mit csak örömmel veendünk.

Közbizalommal bíró — a korszellemtől áthattott, művelt előljáróság választotta községünk képviselőjéül — és pedig előljáró: Herzl István; iskolai felügyelő: Dr. Welsch; pénztárnok: Schlesinger M. urak

Ezen férfiak két havi erélyes működésének köszönjük, hogy a múlt havi ülésben terv dolgoztatott ki, miszerint imaház építéséhez legközelebb hozzáfogunk. Annak idejében erről többet. — Jelenleg pedig csak iskolánkat vegyük szemügyre.

A két év előtt alapított iskolánk a legjobb haladásnak örvend. Itt a német ajku tanoncok a magyar nyelvet legnagyobb előszeretettel s buzgalommal tanulják. A t. előljáróság különös figyelemmel kíséri ezenkívül a héber nyelvben tett előmenetelt; a szülőknek pedig, bármily áldozatot sem sajnálva, leghőbb óhajuk az, gyermekeiket magyar szellemen neveltetni. Legnagyobb akadály pedig az — hogy célszerű elemi tankönyvek ilyenmü iskolák részére még hiányzanak, melyek a mielőbbi sikert előidéznek. *)

Iskolai jötevőink száma is szaporodik. A krajcár-egylet által, miszerint minden tanone hetenként egy krajcárt fizet — és adakozó egyének által már is 50—60 kiválasztott könyvből álló könyvtárunk van. Dr. Welsch Gyula ur majdnem 200 darabból álló ásvány-gyűjteménnyel ajándékozta meg iskolánkat, Dr. Beck Gyula ur „Magyarország ébredése“ című könyvvel szaporította meg könyvtárunkat; végre pedig nem hagyhatjuk mellőzve még azon dícséretre méltó tény, hogy az itteni gyógyszerlári birtokos, Trojan József ur már is azon dolgozik, iskolánknak egy nagyszerű jólrendezett „rovar-gyűjteményt“ ajándékolni összeállítani.

Ujdonfi Armin.

T. Bieske, május 27-én 1861.

Nt. szerkesztő ur! Miután helységünk, illetőleg vidékünk önnök országszerte kedvezésben részesülő lapja hasábjaiiban mindezideig tudunkkal nem képviseltetik, a körülöttünk feltűnedező moz-

zanatok leírását t. szerkesztő ur becses engedelmével, bár még talán gyakorlatlan, de hű tollamra vállalom, hogy zsidómagyar testvéreink mi részünkről is láthassák, hogy az egész szép országban egy önzetlen szellem leng és fűz össze bentünket. Fáj ugyan, hogy első levelemet is épen a nagy Teleki László gróf halála említésével — s így gyászszal kell megkezdenem, de hiába a fájdalom országos és így a gyász is; igen — mi bicskei zsidómagyarok leróttuk a nagy halott iránti tartozásunk hatalmunkban álló részét, megtartók imaházunkban érte gyász isteni tiszteletünket, mely alkalommal német ajku, de magyar keblü rabbink igen szép emlékbeszédében találólag hasonlítá Teleki László gróft az Isten nagy prófétájához Mózeshez; ime a népvezetőknek el kellett hunyni — hogy maguk ne lássák az ígért földét, de népeik annál boldogabban birhassák azt. Mi azt hisztük, legnagyobb tisztelettel viseltetünk gróf Teleki iránt akkor, ha magyar elveit követjük, úgy is a zsidómagyarok nagy pártolójukat siratják a boldogultban. Iskola ügyünkre nézve csak jóról tudósíthatom t. szerk. urat, ugyanis bár kevesen vagyunk, még is két tanítót tartunk gyermekeink nevelésére, nem is kell említeni, hogy iskolánk kizárólag magyar. — Egyáltalán véve pedig a harmadfélezernyi becsületes lakosság közepette, igen békességesen élünk, várva a reményteljes jövőt; bár így volna szép országunk összes területén, mit is, hogy a jelenleg székelő magas országgyűlés kegyes figyelmére méltatand, legkisebb kétségünk sincs.

Ifj. Steiner Adolf.

Cegléd, május 31-én 1861.

Főtisztelendő szerkesztő ur!

E hó 26-án tanui valánk oly eseménynek, melyet a „Magyar izraelita“ olvasóival közleni, kötelességemnek tartom.

A fennelített napon ünnepeltük a nagy hazafi, boldogult gf Teleki László gyásztiszteletét. A zsinagóga előtti téren szabad ég alatt e célra készített szószek mély gyászba volt borítva. Fél tizenegy órakor a harangok megkondultak, az ezer látogató számára készen állt székek csak hamar betöltettek

*) E bajon, mint múlt számunkban közöltük, a helybeli „Izr. magyar-egylet“ segíteni fog, ha a tanító s iskolai előljáró urak részvéte a kívánt méltánlylattal gyámolítandja.
Szerk.

és az egész, mindennemű és rangu gyülekezet 6—7 ezer emberre ment. Mély csend uralkodott, midőn főtisztelendő Löw Lipót szegedi főrabbi ur a szószékre lépett. A híres szónok a legtisztább hazafiságtól átszellemült velős beszédében a hazának n. gróf Teleki László halála által lett nagy veszteségét — és a szabadság, igazság és vallásosság eszméjét oly remekül és oly szivre hatóan adá elő, hogy sok szem könnyezett. Midőn a főrabbi szószék, ről lelépe, a jelenlevő külön felekezeti lelkészek és a városi főbíró, az utóbbi a hatóság nevében, üdvözlék. A st. mártoni főtisztelendő ur azon alkalommal a többi közt azt mondá: „Itt a szabad ég alatt Isten színe előtt esküszöm, hogy ezen a főtisztelendőség által oly szépen kifejtett testvériséget fenntartom, nem csak most, hanem örökről örökre.“ Estve keresztény testvéreink, a nélkül hogy részünkről arra felszólítottak volna, a rabbi urnak egy fáklyászenét rendeztek. Mikor e végett a kaszinótéren összegyülekeztünk, több előkelő polgártól e szavakat hallám: Ezen nap magukat (t. i. izraelitákat) magyarokká tette, többé nem képeznek nálunk külön osztályt, a mi ügyünk a magoké is; legyenek magyarok testestől lelkestől.

Estve 10 órakor a fáklyás-zene a kaszinó udvarából indult a főrabbi szállásáig, oda érkezvén következő urak felszólaltak: a derék honfi tek. Dobos János polgármester ur kiemelvén a testvériséget, utána tiszt. Kalmár káplán ur, Varga Pál tanár és Schulhof Lajos kecskeméti tanító urak, mire a rabbi rövid — de válogatott szavakban felelt. Hogy a „Szózat“ és „Himnus“ és a sok „éljenzés“ nem hiányzott, természetes. Az öröm és a megelégedés minden areról vissza sugárzott. Ceglédén ezen nap elfelejthetlen fog maradni. Csak egynehány hónap előtt mi is az alsó osztályu lakosok ellenszenvét tapasztaltuk, de a mai nap mindent jóvá tett. Ezen esemény újra bizonyítja, hogy a magyar szívében a zsidógyűlölet gyökerét nem vert — és a hol létezik is, csak az az oka, mert a magyar azt hiszi, hogy a zsidó érdeke ellenkezik az érdekével, ez pedig nem úgy van. Elismerést és köszönöket érdemel az izr. község előljárósága kivált a két lelkes magyar ajku és szívü tagja Oberländer Ábrahám és Schillinger Abór urak, kik semmi fáradságot nem kíméltek ezen napot dicsővé tenni. A szónoklat közköltségén ki fog nyomatni. A községügy-

ről — ha a tisztelt szerkesztőség nem ellenzi, máskor. *)

Winternitz,
tanító.

Pest, május hóban 1861.

Tisztelt szerkesztő ur!

Becses lapjának iskolai ügyünk irányában annak keletkezése óta mindig világosan bizonyított részvételtjes hajlandóságát a legtisztább hálás érzélemmel méltányolván és elismervén, örömmel valom kötelességemnek nyájas felszólításának: hogy adott alkalommal az iskolai körünkben netalán történendőkről kegyedet tudósítsam, szívesen engedelmeskedni. Szerencsémre válik ezen kötelességemet legelőször is oly jelentéssel teljesíthetni, melyről szabad feltennem, hogy azt gyönyörködő megelégedéssel veendi. A hir egy szép kegyeletes jótétet illet, melyben községünk egyik becsületre legméltóbb férfia nyilvános leánytanodánkat részesíteni sziveskedett.

Május 26-dika t. i. azon bús emlékű nap, melyen kétévvel ezelőtt a családjától nem mélyebben mint a szegényektől siratott jámbor, jótévő boldogult Ullmann Charlotte, Ullmann Károly ur volt neje, Istenhez költözött. Özvegy férje, az idén is csak úgy mint tavaly, a napot jótéteményekkel ünneplendő, megjelent a nevezett tanodában, az alólírottat felkérve, hogy oly jóviseletű, szegény anyjoktól elárvult tanítványokat jelöljön ki neki, kik érdemlik, hogy jót tegyen velök. Minden osztályból egyet kiszemlélvén, Ullmann ur mindegyiket szíves és hatás intő szavak kíséretében t i z o. é. forinttal megajándékozta, ígérétéit ismételvén, hogy jövőben is minden évben ugyanazon napon boldogult neje emlékének kegyeletéből ismételni fogja a jótétet. Kivánjuk, hogy engedje meg a mindenható Isten a jótévőnek ezen nemes szándékát késő aggkorig teljesíteni, s bizunk Istenben, hogy részesítendi a boldogult jámbor lelkét az üdvösség legnagyobb mértékében!

Ezen szép és jó tettről tudósítván, nem tagadhatom el magamtól azon reményem kifejezését,

*) Sőt kérjük.

melynél fogva késztetve érzem magam, a magán kegyeleti cselekvénytől nyilvánosan szólni, a reményt, t. i. hogy a dicső példa számos követőt talál. Ugy vélem érzi, kinek szíve helyjén, hogy drága halottaink kedves szeretett emlékét illőbb és nemesb módon nem tisztelbetjük, s megvallom — hogy én nem tudnék annak eléggé örülni, ha látnám hogy azok, kiknek szent hivatásuk, népünk nemesítése körül szóval és tettel befolyást gyakorolni, az eszmét felkarolnák és azon lennének, hogy közszokássá válják: a családanyak vagy atyák halálnapján szegény anyjoktól vagy illetőleg atyjoktól elárvult tanítványok vagy tanítványaik számára egy mindenki tehetségéhez képest kisáldozatot tenni.

A ki tudja, mennyi óhajtani és tenni valónk lehet ezek irányába, az már csak emberszereteti szempontból is az eszmét bizonyosan megkedveli, kiváltképen, ha bírja a sok, bár csekély, hatásoknak horderejét megítélni. De ezuttal két okból nem akarok a dologhoz bővebben szólni, s ugyan először is azért, mert nem kívánom azokat megelőzni, kik majd saját ösztönéből megszerzendik az érdemet; másodsor pedig érzem, miszerint lehetetlen, azt tennem a nélkül, hogy az iskolatígy sérelmeit, kivánalmait és óhajtandóit is fel[ne soroljam; pedig úgy látszik előttem, hogy a mostanság épen nem שעת הכושר arra, ha pusztá felszólalás helyett figyelmes meghalgtatás és a kívántató siker célünk Azért tehát csak ezekre szoritkozva — maradok

G r o s z m a n n,
tanár.

V e s z p r é m, június 3-án 1861.

Ámbár városunkban három kaszinó-egylet léteznek, t. i. egy uri, egy polgári és egy izraelita kaszinó-egylet, mindazonáltal — ha a haza érdeke kérdésbe jön, mindnyájan egyetemben áldozatkészen egyesült erővel működését jeles például fölmutathatni szerenesémnek tartom. Ugy történt, hogy e három egylet a nagy Széchenyi emlékére e városban szobort emelni határozván, e célra hangversenyt rendeztek, melyen a város műkedvelői között három izraelita, jeles zenésztettehetségű egyén is, u. m. Hochsinger Mina és Tuszkan Emma kisasszonyok s

Körmendy József ur köztetszéssel és tapsal kísérvé működtek. Említésre méltó még, hogy az itteni izraeliták e fenérintett szobor felállítására szép összeg pénzt is maguk közt gyűjteni, örömmel teljesítették.

A község szervezése is mint hallám, Rápoch Sándor ur elnöklete alatt lassadán, de erélyesen halad; de a megkívántató hivatalos magyar nyelv bevezetésére való kezdetét várva várjuk.

A község költségeit fedezendő közadó behozatalát határozván, ez közakarattal elfogadtatott.

Figyelembe ajánlom a t. községi előljároságnak, hogy az eddig árván maradt iskolánk ügyéhez is, a bizottmánynyal egyetértve minélelőbb hozzáfogván és céljául tűzze ki, hogy ennek kedvező eredményének általában örömlünk kellendjen. Jövöben többet.

Dr. Ditrichstein, s. k.

Országgyűlési szemle.

Május 31. Első szó Mocsáry Lajosé lön, ki a nemzetiségek kérdését szerencsésen megoldandónak tekinti. Deák indítványát pártolja ékes beszédében. Patay Deák indítványát, de határozat formájában fogadná el.

Sárközy egy mérsékelt beszédben a föliratot pártolja.

Bujánovich tüzes szavakkal a határozat mellett nyilatkozik.

Csengeri Antal a sajtó szenvedéseit rajzolja, föliratot kíván.

Révész Imre a pragmatika sanctiót nem ismeri egyébnek, mint családi szerződésnek; a határozatot tartja törvényparancsoltának.

Június 1. Bárcay képviselőségéről visszalép. Tisza Kálmán módosítványát a ház asztalára leteszi, mely kinyomatik.

Bencúr a fölirat mellett szól.

A ház nagy figyelmét veszi Nyáry igénybe, ki új indítványt teszen le a ház asztalára, de a lényegre nézve határozatra szavaz.

Ürményi remekel a fölirat mellett.

Vlád és Ignatovich szebbnél szebb szavakat szólnak a nemzetiségek kölcsönös szeretetéről és arról, hogy a szerb és román csak a magyarhoz szít.

Végre Zlinszky tart egy humorral telt szónok-

ratot a határozat mellett. Talpraesett hasonlításai az egész ház vidorságát költék.

Junius 3. Révész Imre visszalép, de Bernáth Gáspár indítványára kell maradnia, míg az ujonnan választott képviselő eljövend.

Papp és Missich gyönyörűen szólnak a nemzetiségekről, a határozathoz vallják magokat. Jámbor költőiesen, Besze népiesen szólnak a határozat mellett. Talabér, Fráter, gróf Ráday különféle indokokból a határozatot pártolják. Buday szól a nemzetiségek és vallásfelekezetek jogegyenlőségéhez. Ráthonyi és Lónyay László a határozat mellett.

Junius 4. A pesti izr. község meghívása a f. hó 6-án tartandó Teleki requiemre tudomásul adatik.

Deák fejtegeté nagyszerű történet és jogismeretével a pragmatika sanctio lényegét, Révész állításait alaposan megcáfolván. Ő a föliraton kívül kész, Tisza indítványát mint határozatot elfogadás végett följajnlani. Mondja, hogy-e vésteljes időken az egész ház együtt tartson és legyen felelős.

Junius 5. Ma szavaztak Deák indítványa fölött. Részt vett 307; igennel 155, nemmel 152, 1 nem szavazott, 13 nem volt jelen, tehát Deák indítványa 3 szavazattöbbséggel fogadtaték el. A cikkenkénti tárgyalás, minthogy 6-án a képviselőház Bernáth Zsigmond indítványára tömegesen a vármegyház-tól indulva 9 órakor az izr. templomba mennek a Teleki-requiemhez, folyó hó 7-ére halasztatott, 6-án csak a ház júniusra való költségei és jegyző választás kerürend szóra.

Vegyes közlemények.

Teleki-requiemet tartottak számos zsinagógában, ugyanis: Kecskeméten, Aradon, Szegeden, Debrecenben, Cegléden, B.-Csabán, Veszprémben stb.

E lapok szerkesztőtársa e héten kellemesen lepítették meg egy igen szép levél által, melyben szülővárosa izr. községi előljárósága háláját fejezte ki neki azon nagy élvezetért, melyet ő egy nagyszámu közönségnek nyújtott, midőn a honszeretet és vallásosság boldogító eszméinek lelkesítő szép szavakat kölesönze, a szöszökről hirdetvén Isten szent igéit.

R.

Almássy Béla honvédezedes egy jobb világra szenderedvén át, neki a Bécssett tartózkodó magyar és lengyel ifjuság nagyszerű gyászmenetet rendelt. — A hulla fölött Vechsler derék zsidómagyar orvosnövendék tarta indító gyászbeszédet, általában ő vala az egésznek főrendezője.

(Beküldetett.) Hogy Török János (!!) az Európában uralkodó eszmék színvonalán nem áll, azt gyakran tanusítja; de hogy nyelvünket érti és gyakran kigúnyolt szokásainkat a tulcivilizált világrészben terjeszti, valóságos satisfakcioul szolgál nekünk.

Több pekkingi polgár.

Szerkesztői posta.

F. Á. urnak Szilágy-Csehben. Megtettük a rendeltet.

K. M. urnak Pápán. Hazafiui üdvözetemet és Isten áldását a szent frigyhez.

A küldöttet használandjuk.

V. J. — Tabon. Közlendjük.

O. J. — Egerben. Közleményeket kérünk.

B. S. urnak helyben. Hozzuk.